

Elisabeta POP

Oradea

Ce curios, ce curios și ce bizar...

Scriu despre două spectacole – unul cu o piesă de Saroyan, altul cu o piesă de Eugen Ionescu – găsind că se potrivesc de minune titlurile propuse exact invers: citatul din Ionescu pentru Saroyan și cel de Saroyan pentru Ionescu. Pentru ceea ce vreau să spun, cu alte cuvinte...

Spectacolul trupei „Iosif Vulcan“, **Oamenii cavernelor**, este semnat de un proaspăt absolvent al clasei de regie de la Școala de Teatru din Târgu Mureș, actorul Emil Sauciuc. A mai semnat, în anii trecuți, câteva montări – opțiunile sale merg spre autori importanți: Sartre, Camus, Ionescu – spectacolele sale fiind binișor articulate, tentative ambițioase, mai reușite sau mai puțin reușite de a intra într-o profesie nemiloasă, cum se știe...

Spectacolul *Oamenii cavernelor* este, după părerea mea, firește, unul de valoare medie, mijlocie. Nu spun mediocră, acest atribut având, parcă, un mai pronunțat sens peiorativ. Dar, „ce ciudat, ce bizar“... spectatorii cu care am vorbit după premieră au fost încântați de spectacol. O tânără doamnă venită în vacanță din SUA – unde locuiește de vreo 15 ani – mi-a spus, cu lacrimi în ochi, ce fericită este că a văzut, în Oradea ei dragă, un spectacol atât de emoționant despre actorii pe care ea una i-a urmărit aici ani și ani, ca elevă și mai apoi ca studentă... Mai mult, am intrat pe site-ul teatral și am dat acolo, spre mirarea mea, de niște ciudate pagini de *Jurnal* aparținând uneia dintre tinerele eleve care face figurație în acest spectacol. Ei bine, după ce (Dumnezeule, aici duce tehnica modernă?) își face cu ou și cu oțet diriginta, mărturisește că e fericită și mândră că e una dintre fantomele acestui spectacol. Ea vrea să „se facă actriță“ – nu știu cum arată și cât talent are, ea nedându-și numele, desigur! – și, ca viitoare posibilă actriță, iată, după ce se entuziasmează de spectacol, ne spune că începe să se îndoiască de ... regizor, de ideile sau de talentul lui.

Eu am văzut al doilea spectacol (ziua premierei m-a găsit la Cluj, la Colocviul Național al Criticilor), dar mi s-a spus că, la premieră, publicul a fost entuziasmat. Mai mult, am citit în ziarele locale articole laudative, cu titluri ca *O seară strălucită la teatru... Un spectacol excepțional*, etc. cu alte cuvinte și pe scurt, spectacolul place, publicul e mulțumit. Acum vin criticii, cârcotașii, să observe că NU? spectacolul nu e genial, că mai are și lipsuri, neîmpliniri... Cred că publicul își poate exprima senin preferințele, dar nu poate da verdicte privind valoarea: emoțiile nu țin loc de aprecieri valorice. Aș putea să mă întreb dacă avem dreptul să alungăm publicul de la teatru spunând că un spectacol nu e formidabil și că, prin urmare, onor spectatorii ar face mai bine să stea acasă. Dar tot atât de bine aș putea să mă întreb dacă avem dreptul să mințim sau să măsluim adevăruri – ale noastre, desigur – care pentru noi constituie certitudini, îndemnându-i să vadă valori acolo unde nu sunt?

Și acum, argumentele: voi începe cu opțiunea. Piesa lui Saroyan – o metaforă de fapt, reflecție adâncă și matură asupra condiției artistului într-un univers marcat

de o supertehnologie, ostilă, mai întotdeauna, sensibilității speciale a celor care slujesc artele și care, adesea, par inutili practicienilor. Părerea mea e că regizorul a atins numai o mică parte din nenumăratele piste spre care te trimite piesa, multe rămânând neexplorate.

Există în piesă cel puțin două roluri destinate, poate prin tradiție, unor actori-vedete (Regele și Regina). În spectacolul lui Dinu Cernescu de acum peste 30 de ani, de la Teatrul Mic jucau, dacă nu mă înșeală memoria Eliza Petrăchescu, Vasile Nițulescu (urmați de Mitică Popescu, Mihai Dinvale, Carmen Galin...)

În spectacolul Teatrului din Oradea, regizorul a distribuit în rolul Regelui pe Ion Abrudan, actor serios, unul din interpreții preferați de Alexandru Colpacci, în spectacolele căruia a făcut nu puține creații remarcabile, iar în cel al Reginei pe Mariana Vasile, o actriță pe a cărei fișă artistică sunt consemnate, în 30 de ani de teatru, numeroase roluri bine gândite, și atent construite. E drept însă că amândoi acești actori, au mărturisit-o nu o dată, sunt „dependenți“ de regizor, au, adică, nevoie să-l asculte, atent, pe cel care are viziunea întregului spectacol, adică regizorul.

În spectacolul de la Oradea, din cine știe ce pricini, cei doi actori încearcă – și reușesc în câteva scene – să creeze acele umbre decrepite și îmbătrânite ale unor artiști care odinioară au făcut oamenii să râdă, unul, să plângă, cealaltă... Actorii joacă cinstit, nu trișează, dar emoția declanșată e mai mult rodul experienței lor artistice bogate, decât al situațiilor și relațiilor gândite de cel care, firesc, conduce repetițiile. De ce spun asta? Pentru simplul motiv că emoția produsă de ei are, cumva, aerul milei excesive nu față de bătrânețea neajutorată și neasistată firesc de societate, mila față de doi bătrâni decrepiți, terminați, sfârșiți, or, ei au încă, sigur, o imensă demnitate, dobândită poate de la personajele jucate într-o viață de om. Iar faptul că se află încă pe scenă nu e deloc întâmplător, *scena* rămânând ultimul loc, ultimul spațiu în care artiștii tuturor timpurilor nu pot *fi* demni. Dar, dacă ei urmează să piară, să dispară, o dată cu clădirea veche – dar încă superbă, spune dramaturgul – a teatrului, atunci?? Atunci îți vine să-ți spui „Păi, ducă-se!“... dar nu acest mesaj vrea să-l transmită lumii, Saroyan: artiștii bătrâni își pot pierde memoria, situația materială, familiile, iubirile, viața chiar, dar, până la moarte, ei trebuie să-și păstreze verticalitatea, demnitatea, ținuta care le-a permis odinioară să interpreteze marile roluri ale dramaturgiei universale. Iar, dacă lăsăm gândul să zboare mai departe, ideile scriitorului trec de scenă și, echivalând-o cu viața însăși, cum vrea și confratele său Will, iată-ne în fața furiei, mai puternice decât mila, că oamenii acestei lumi nu au parte până la capăt, de tratamentul cel mai uman, mai bun posibil.

Și nu doar despre problemele acute ale așa-zisei vârste a treia vorbește dramaturgul, nu, ci despre soarta tuturor locuitorilor acestei planete, a căror „clipă de viață“ – o spune singur – nu-l pot lăsa indiferent.

De aceea apar în scenă un șomer, fostul boxer, Ducele, Fata, o tânără debusolată, de drumul căreia în viață nu pare a-i păsa nimănui, o Mamă cu un nou-născut în brațe și cu un soț care câștigă cu greu existența familiei într-o lume nesigură, un Băiat mut, poate de uimire, poate de spaimă, poate de scârba demagogiei excesive... un inginer constructor... care în loc să construiască e pus

să demoleze, dar, care, se dovedește mai uman ca toți cei puși să vegheze la bunul mers al vieții locuitorilor prin trecătoarea viață.

În rolul Ducelui, neavantajat de costum, Doru Fârte are forță și necesarele momente de căldură a inimii – scena cu furtul laptelui și despărțirea de Fată fiind emoționante. Anca Sigmirean este, ca statură și ținută, foarte aproape de personaj. E și sincer pierdută în lumea de afară și fericită să descopere pe scenă – ce frumos! – o realitate cât de cât acceptabilă. Petre Ghimbășan ne-a obișnuit cu mereu atenta lui apropiere de personaje, pe care le aduce, cu o simplitate convingătoare, care înseamnă talent, spre spectator, spre sală... El este Tatăl, cel care câștigă o amărățată de pâine, dând mici spectacole cu ursul Gorky – numele lui însemnând în limba rusă chiar... amar.

În rolul tinerei Mame debutează o tânără frumoasă, proaspătă absolventă a Facultății de Teatru din Oradea, Mihaele Gherdan. Ea știe să tacă „vorbind” din priviri, nu risipește gesturi, nu se „arată” ostentativ, deci i se cuvine o laudă...

În rolul Băiatului tăcut, Andrian Locovei de abia apucă să intre în scenă, dar chiar și așa, el aduce o fărâmă de căldură în scena îmbrățișării, comunicarea cu Fata fiind un minuscul moment încărcat de emoție.

L-am lăsat la urmă pe Tiberiu Covaci, nu pentru că e ultimul trecut în distribuție, așa cum a decis autorul, ci pentru că așa vrea să spun că, cel puțin pentru mine, el a constituit o foarte plăcută surpriză. În ultimii ani, acest actor dotat cu un talent robust, dar și cu o impardonabilă absență a grijii proprii pentru păstrarea imaginii din anii debutului, a jucat destul de puțin. Ei bine, în acest spectacol mi s-a părut excelent, în rolul Șefului echipei de demolare. El, tocmai el, cel care e pus să dărâme, să demoleze, se dovedește un om plin de înțelegere, de compasiune, de iubire, de milă față de semenii lui. Actorul aduce în scenă sinceritate, bonomie și puțin umor, atât cât să nu umilească, să nu-i încarce nota cu posibile fariseisme. Uriașul bărbat se dovedește un om sensibil și cald. Nu întâmplător, subalternii l-au poreclit Smintitu, el nu e, sigur, ca toți ceilalți... de aceea le trimite vorbă muncitorilor „să fie bolnavi două-trei zile, da la apt” și-l roagă pe *Jamie* (Pavel Sârghi) să cumpere mâncare („ce ne place nouă, da mult, mult”), oferindu-le acestor năpăstuiți atât de speciali, o mică vacanță, o ultimă bucurie înaintea evacuării.

Spectacolul se încheie cu focuri bengale, de fapt cu dinamitarea impusă de text, dar nici flacăra-surpriză, nici fantomele ce bântuie Teatrul părăsit (interpreții, tineri simpatici care se mișcă grațios) nu salvează spectacolul care, așa cum afirmam, nu trece sub, nici o formă, de arbitru „mediu”.

Decorul semnat de Vioara Bara – ca și costumele spectacolului, nu din cale-afară de fanteziste – așa cum ne-a obișnuit artista nu de puține ori – funcționează în limitele impuse de ideile și de viziunea regizorală căreia îi lipsește fiorul magic, misterul.

Teatrul de Stat Oradea, Trupa „Iosif Vulcan” – Oamenii cavelnelor de William Saroyan. Traducerea: Catinca Ralea. Regia: Emil Sauciuc. Scenografia: Vioara Bara.. Cu: Doru Fârte, Anca Sigmirean, Mariana Vasile, Ion Abrudan, Petre Ghimbășan, Ion Ruscuț, Mihaela Gherdan, Andrian Locovei, Pavel Sârghi, Tiberiu Covaci. Fantomele: Mirela Jurcă, Annamaria Boruzs, Simona Codreanu, Alexandra Bogdan, Cosmina Beldie, Diana Avrămuț, Sergiu Fârte, Paul Paul, Vlad Vlădulescu. Data premierei: 24 septembrie 2005.